

ԳԻՐՔԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԵԱՆՔԸ

«ՄՐԵԽԱԳՅԱԼ» , ԳԵՐԹՈՒԱՇՆԵՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՈՓԱԼԵԱՆԻ, ՓԱՐԻԶ, 1936

Դժնէ է ճակատագիրը որ սահմանուած է ներկայ յարդկութեան: Եւ ո՞վ պիտի զիտակցի, պիտի զգայ զայն աւելի խորապէս եւ աւելի ուժգնօրէն քան բանաստեղծը որ կեդրոնացեալ ընկալուչն է Մարդը ալեկոծող յուզումներուն, զգայնութեանց եւ պրապումներուն: Անողոք է ճակատագիրը որ ներկայ ժամանակաշրջանի ստեղծագործ մարդկութեանն է: Բազմաթիւ են ամբարտակները որոնք կը բարձրանան իւրաքանչիւր ճամբռու մուտքին եւ կ'արգիւն որ Մարդը յառաջանայ ամբաքայլ, աչքերը սեւեռած՝ արեղակին: Ու մարդկութիւնը չուարուն, հալածական երէի մը նման կը խուզարկէ իր շուրջը, որպէս զի նշառէ վերջապէս զինք աղատութեան եւ կեանքին առաջնորդող ուղին: Եւ ո՞վ է որ ցոյց պիտի տայ իրեն այս ուղին, կամ զէթ զայն իր փրնութուաքին մէջ պիտի յուսապնդէ, պիտի փրկէ ընկնումէն եւ բարոյալքումէն, եթէ ոչ բանաստեղծը որ, գտնուելով հանգերձ հողին վրայ, ներքին խոր եւ անբացատրելի զօրութիւնը ունի փշրելու ամէն տեսակի ամբարտակները, կտրելու ժամանակն ու միջոցը եւ սաւառնելու աւելի անդին: Զարաշուք է ճակատագիրը որ մեր իւրաքանչիւրինն է: Զայն երգել այնպէս ինչպէս որ է, իր հրէշայնութեան ու մթութեան մէջ, ողբի աղաղակ մը պիտի նշանակէր: Բանաստեղծութիւնը այն ատեն պիտի փոխարինէր հնաղաբեան եղերամայերէրը: Այն ատեն անոր խօսքը պիտի ըսէր մարդկութեան որ ծալլէ բազուկները եւ համակերպի: Կքէ դլուխը եւ դադրի, վերջնականօրէն, իր կաշկանդումէն աղատագրուելու ճիղէն ու փնտըութիւն: Բանաստեղծութիւնը սակայն ամէն

բանէ առաջ Մարդուն փնտուածուքն է: Մարդկային էութիւնն իր ամբողջականութեանը մէջ լոյսին հանելն է: Այն ատեն այլեւս անկասկած է որ պիտի տիբապետեն խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը: Այս արդիւնքին յանգելու սկզբնական պարտադրութիւնը սակայն ընդգղին է ճակատագրին դէմ եւ ոչ թէ զայն ընդունիլը: Բիւզանդ Թօփալեան այս տարողութեամբ բանաստեղծ մըն է, — ան ոչ միայն ճակատագրին դէմ կը բարձրացնէ պայքարի դրօշակը, այլ եւ ամէն համակերպումի եւ ընկըրկումի դէմ:

Երկարէ ձեռք մը կամքի՝ նակատազրին վը-
րայ մուր-
Պէտք է շարժել անվարան —
մբնահարե՛լ, մտրակել
Ընկըրկումի ամէն փորձ ...

Այս պայքարը ոչ մէկ ատեն վախ չի ներշնչեր իրեն: Յուսահատեալի մը օրհասական թափահարումը չէ: Այլ՝ արդիւնքին մասին լաւատեսութեամբ լեցուն, յաղթանակին վըստահութեամբը գոտեպնդուած է.

Ճակատարաց ծառանա՛լ զանգուածիդ դէմ
փշրւած,
Վստահութեամբ ձայնարկե՛լ, ձայներու հետ
բիւրաւոր,
— Ճակատագի՛ր, ե՛ս եմ, արդ՝ յաղթահար-
եալ դուրդ բա՛ց ... :

«Բիւրաւոր ճայներու» հետ է որ բանաստեղծը պիտի փառադոչէ ճակատագրին դէմ շահուած յաղթանակը: Թօփալեան ինքինքը առահձին չի զգար կեանքին մէջ ու ճակատա-

գրին յանդիման։ Զի խուսափիր բազմութիւններէն մեկուսացող մը չէ։ Ընդհակառակը Ան եղայրական եւ յուզիչ մտերմութեամբ մը կը զգայ անոնց «մարդկային արնաքամ սարսուռը», կը հաղորդուի անոնց հեւքով, կը բարախէ նո՞յն զարկերով։

Միլիոններու նիզն հիմա
զարկերակիս մէջն է զոռ։

Ահա թէ ինչո՞ւ Թօփալեանի բանաստեղծութիւնը կը կենդանանայ տինամիզմով մը որ մերթ կը յաջողի իր քերթուածներուն տալ դիւցազնական չունէ, որ մեր օրերունն է, մեր այսօրինը ուր

... կան խորունկ վիշտեր,
աղաղակներ ու երկունիքի մեծավերէ նիշ,
մեծածընունդ արեւագալ։

Ու ճիշդ այս պատճառով ալ Թօփալեան չի կրնար հանդուրժել զես իրենց անձնական ճշճիմ յոյզերու անձուկ չըջափակին մէջ թափառող բազմաթիւ «քանաստեղծ»ներուն։

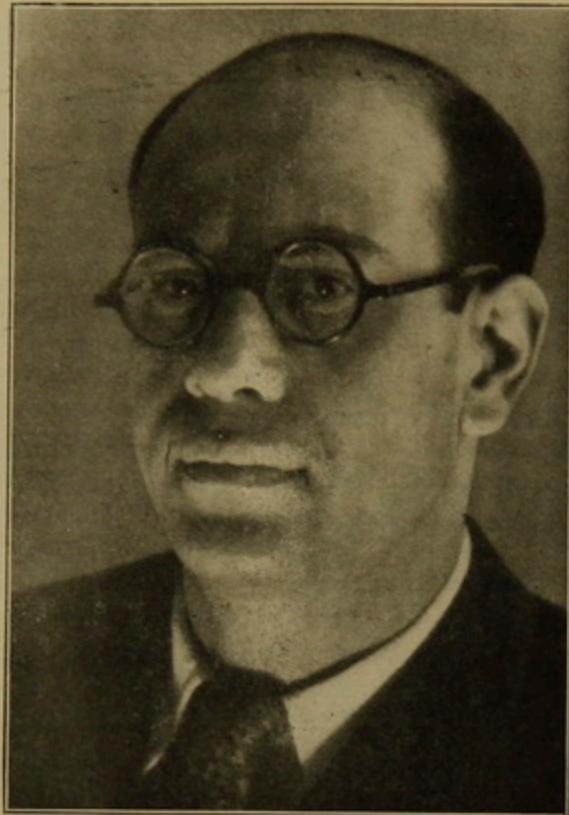
... Ո՛, փոքր յոյզեր եւ ըզզայնիկ տիմրու -
թիւններ

Քընաշրջիկ քերքողներու
որ ճանձրախուէ եւ կանացի տողերէ
կը տառապիք մեծ ցաւով ...
ու քուրակներ՝ արեւադարձ ու լայնարիք
ծաղիկներու զաղջ շուքին տակ
որոնացող ողորմելի պատմութիւններ ...

Ո՛, նրառուներ փոքրամարմին,
մեր թիբեղէ երգի սուլոցն յաւերժօրէն
կը խարսոցէ ուղեղներու յառաջացող
ժամերն ամէն ...

Պէտք է, պէտք է այլ եւս լրոել
ու չափել այս անշափելի ճեր փոքրութեան
սահմաններն ...

Բանաստեղծը յորդուն է հզօր ու կենարար
լաւատեսութեամբ մը որ չի լքեր զի՞նք ներկաս-
յի ամենադաժան պահերուն անդամ։ Որովհե-
տեւ յայտնատեսութիւնը ունի արեւաբարբ վաղ-
ուան զոր կը նշմարէ արդէն եւ նշմարել կուտայ

Բիիջանդ Թօփալեան

ընդմէջէն ներկային։ Արեւագալ, — պիտի ծա-
զի առաւօտը ու պիտի բարձրանա՛յ արեւը։ Խո-
րապէս ու անդրդուելիօրէն Թօփալեան կը զրօ-
շակէ այս սրայժառատեսութիւնը, որ զարմա-
նալիօրէն ջերմին հաղորդականութեամբ մը կը
լուսարձակուի իր քերթուածներուն իւրաքան-
չիւրին ընդմէջէն եւ կը ներշնչէ մեղ անհրա-
ժեշտ աւիւնը որ կարենանք ուզզել մեր կըուծ
իրանները, զրոհել, աղաղակելով իրեն հետ,

... Ու ո՞վ է որ պիտի ընկրկեր
ծառանալէ՝
գիմագրաւելու քայլերն այս ծանր
առտըւան
եւ հեռաւոր ու մօսակայ
եղայրներուն իր բարձրացող
բազմութեան հետ
իր պողպատէ դնդերներով,
ու անայլայլ՝

միրնուելէ
կեանի խորդին :

Այն քերթուածներուն մէջ իսկ ուր ոժանք,
առաջին մերձեցմամբ, հաւանարար պիտի կար-
ծեն լսել բացառարար անձնական զգայու-
թեանց և յոյզերու երդիչը, Թօփալեան ան-
անձնական է ու խորապէս մարդկային: Մէրը
իր մօտ այն զգացումը չէ որ մէր այնքա՞ն
«բանաստեղծ»ներուն ներշնչման եթէ ոչ միակ,
այլ զիմաւոր ակը կը կազմէ այնքա՞ն առաստա-
հոսութեամբ և նաեւ թրթուացման այնքա՞ն
աղքատութեամբ, որ վերածած են զայն նուա-
զուրդով տիրացուող ասպանքի մը: Թօփալեա-
նի սէրը կրքի և զգայարանական այն զգացու-
մը չէ, որ մէր զրոյներէն շատերուն մօտ ա-
ռած է համեմատութիւնները ամստագին վիճա-
կի մը որուն բացատրութիւննը սակայն դիւրաւ
կը գտնենք բարոյական և զաղափարական ա-
մուր յենարաններէ իրենց ժառանգազուրկի
իրոզութեանը մէջ: Ներքին ձառապայթում մը,
յուսացատրուանում մըն է Թօփալեանի մօտ
սէրը, որ քաղցր ու ջերմ ողողումով մը կը ծու-
ւալի ամէն ինչի վրայ: Անձնական, հետեւարար
հասուր ոչինչ ունի, որովհետեւ համակ նուի-
րումով, զոհարերմամբ կը բարախէ: Ու հոս
Թօփալեան կ'եղբայրանայ Մեծարենցի հետ
որուն «բայայի»ները ինքնարերարար կ'արձա-
գանդեն մէր մէջ, երբ Թօփալեան կը բաղձայ՝

Բլլալ նրազ՝ համատարած ու բրռուն
սէ՛ր անհուն ,
ու քափանցել ամէն ինչի մէջ սիրով ...
ու մեղմութեամբ մրտերմանա շրջապատող
հոգիներուն .

սրտերու մէջ լուսարձագանգ
բլլալ զերազոյն համադրութիւն :

Բլլալ ընկեր ու բարեկամ, մրտերի՛մ .
փոքրիկ հծիւն, վարդագունակ քառմո-
րիւն,
զրկող համբո՛յր, փետրատող վա՛րդ մը
սրտում ...

երջանկութեան թեւին վրայ հրկիզուող
լուսնարիբե՛ռ բլլալ սիրով անձնազն ...
Ու վերածնիլ, բլլալ մանուկ յուսապի ,
առլի՛, առլի՛,
և խորհուրդով լուսագարդել մեռնող ժամերին :

Բլլալ նրազ, համատարած ու բրռուն ...:

*

Գաղթահայ բանաստեղծութիւնն ներս նոր
չունչ մըն է որ կը բերէ Թօփալեան իր այս
քերթուածներով: Որքան խորքին նոյնքան և
արտայայտութեան ձեւին մէջ: Անկարելի է
արդէն որ խորքի ինքնաստպութիւնը չյառաջա-
ցընէ արտայայտութեան համապատասխան ու
մասնայատուկ եղանակ մը: Այս հաստատումը
չի նշանակեր անշուշտ որ արտայայտութիւն
— որ հոս քերթողական արուեստն է — և
խորք իրենց վերջնական կատարելութեամբ կը
ներկայանան: Ներշնչման այն հռնը, որ կը
կազմէ Թօփալեանի բանաստեղծական խորքը,
պեղուած չէ տակաւին իր ամրողականու-
թեանը մէջ: Այս պարագան սակայն պակաս մը
ըլլարէ աւելի առաւելութիւն մըն է, որովհե-
տեւ կը յայտնարերէ բանաստեղծին գիտակից
խղճահարութիւնը, որով անիկա կ'ընթանայ
յամրօրէն այլ վստահութեամբ ուղիէ մը որ
իւրաքանչիւր քայլափոխի կ'արձագանդէ ձայ-
ներով զոր անհրաժեշտ է ամրողութեամբ
կապտել, ձամբորդութիւնը իր յաջող ելքին
հասցնելու համար: Վասնզի զիտէ մանաւանդ
որ այս ձամբորդութեան մէջ առանձին չէ ինք
ու շատեր կը հետեւին, պէ՛տք է որ հետեւին
իրեն, համնելու համար հանդրուանի մը որ
նուաճում մը եւս պիտի նշանակէ մարդկային
էութիւնը զէպի կատարելութիւն դարբնող ա-
ռաքելական աշխատանքին մէջ: Վասնզի զէմ
յանդիման կը գտնուինք բանաստեղծի մը հետ
որ կը զիտակիցի խորապէս այս առաքելութեան
որ բոլոր ճշմարիտ բանաստեղծներուն է:

ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՐՈՅԵԱՆ